

رام - ۵ خرداد

شروین وکیلی

رام (روزشمار ایرانی معنادار) کوششی است برای بازسازی تقویم روزشماری معنادار برای ایرانیان، به شکلی که مناسبتها و سالگردهای منسوب به روزها عینیتی علمی داشته باشد و زمان روزمره و معنازوده‌ی امروزی که روزهایمان را پوچ و پوک ساخته را به توالی‌ای معنادار از سالگردِ رخدادهای معنادار تبدیل کند.

سه گوشزد در درباره‌ی طرح رام:

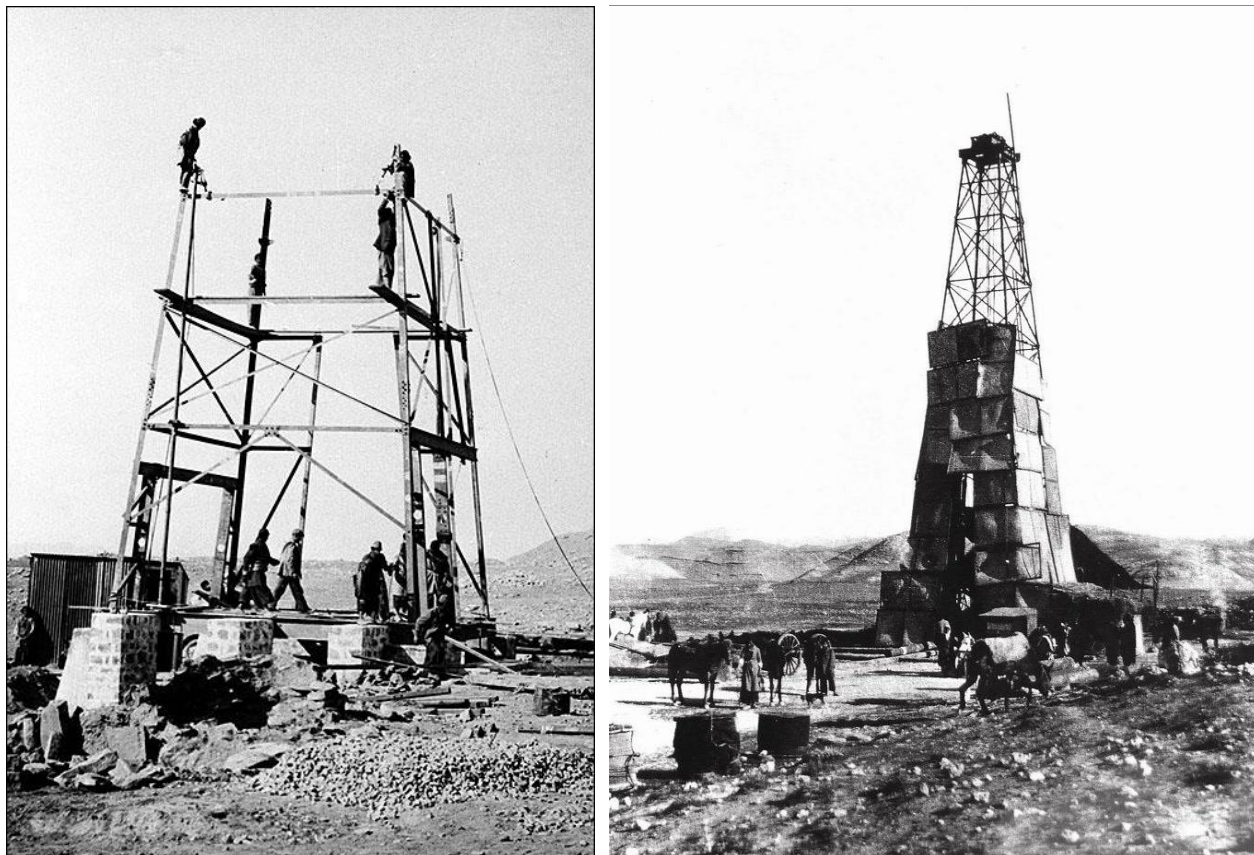
(۱) تمام تاریخ‌هایی که شناسه‌ی میلادی (م.) یا پیشامیلادی (پ.م) ندارند به هجری خورشیدی محاسبه شده‌اند.
(۲) محتوای روزشمار رام نهایی نیست و تا پایان سال ۱۳۹۶ تکمیل می‌شود. هنگام نقل آن به طرح ارجاع دهید و این نکته را در نظر داشته باشید.

(۳) اگر مناسبتی سراغ دارید که نادیده مانده، آن را همراه با نشانی مرجعش در تلگرام برایم بفرستید که در این طرح گنجانده شود:

@SherwinVakili (<https://t.me/SherwinVakili>) / tel.0912-6363764

پنجم خرداد

پنجم خرداد ماه در ایران زمین روزی پرحادثه و پرمخاطره بوده است و در تاریخ معاصرمان کشمکشهای ایرانیان با نیروهای استعمارگر خواهان تجزیه‌ی ایران زمین اغلب با شکست و ناکامی روبرو بوده است. یک نمونه‌ی پیروزمندانه از این مقاومتها به عصر ساسانی مربوط می‌شود. در سال ۴۵۱ میلادی ارتش ساسانی شورش آواریر را در ارمنستان فرو نشاند و شاهنشاه ایران دین مسیحیت را در این قلمرو آزاد کرد. در دوران معاصر اما اقتدار ایران در این زمینه چندان نبود و کامیابی‌های اندکی که به دست آمد بیشتر سویه‌ای سیاسی داشت تا نظامی. دلیل اصلی مداخله‌ی نیروهای استعمارگر در ایران این دوران هم منابع سوختی غنی سرزمینمان بود و موقعیت استراتژیک ایران که از نظر نظامی و تجاری اهمیتی چشمگیر داشت. ترس از ایرانی مقتدر که می‌توانست هند را از زیر نفوذ انگلستان خارج کند باعث شد که در پنجم خرداد ۱۲۵۸ روسیه و انگلستان طی عهدنامه‌ی گندمک کشور افغانستان را تاسیس کردند و استانهای باستانی هرات و بلخ و کابلستان را از ایران زمین جدا کردند.

دو نگاره از چاه نفت شماره یک مسجد سلیمان

حدود سی سال بعد در پنجم خرداد سال ۱۲۸۷ اولین بهره‌برداری اقتصادی از نفت خاورمیانه در مسجد سلیمان انجام شد و شرکت نفت ایران و انگلیس تاسیس شد. در جریان جنگ اول جهانی به سال ۱۲۹۷ جنگ شدیدی بین نیروهای دولتی مقیم فارس که با انگلستان پیوند داشتند با عشایر قشقایی که هوادار آلمان بودند در ده شیخ و اطراف آن روی داد و دو روز به طول انجامید و در صولت‌الدوله شکست خورده متواری شد. از قشون دولتی ۵۲ کشته و زخمی و از نیروی قشقایی چهار صد و پنجاه کشته و زخمی بر جای ماند. درست در همین

روز در پی فروپاشی دولت تزاری جمهوری دموکراتیک گرجستان تاسیس شد که اندکی بیش نپایید و باز به دست روسها فتح و ویران شد. با این همه مردم تیره‌روزگار قفقاز بالاخره پس از هفت دهه از ستم روسها رهایی یافتند و در ۱۳۷۰ بود که در همین روز زویاد گامساخوردیا اولین رئیس جمهور گرجستان پس از جدایی از شوروی شد.

در ۱۲۹۹ ارتش سرخ که شمال ایران را در اختیار گرفته بود زیر فشار بین‌المللی ناگزیر به تخلیه‌ی کشور شد اما تروتسکی که فرماندهی نیروهای شوروی بود قلمرو خود را به دست میرزا کوچک خان سپرد که گروهی از بلشویکها در اطرافش کاشته شده بودند. یک سال بعد اغتشاش در اوضاع داخلی ایران به حدی رسیده بود که در پنجم خرداد ۱۳۰۰ کلنل محمدتقی خان حاکم نظامی خراسان و رئیس ژاندارمری کشور به دنبال عزل سیدضیاءالدین طی تلگرافی از سردار سپه خواست تا اوضاع را قبضه کند.

بیست سال بعد، در ۱۳۲۱ همان رضا شاه به دنبال حمله‌ی انگلستان و شوروی از قدرت عزل شده بود و انگلیسی‌ها که در اثر جنگ با آلمان ورشکسته شده بودند به زور قراردادی مالی با ایران بستند که در آن نرخ تسعیر ریال به لیره بین ۱۲۸ تا ۱۳۰ ریال برای هر لیره تعیین شده بود که به معنای مکیدن منابع پولی ایران و غارت کشور بود. جالب آن که این دقیقا همان روزی بود که مارشال رومل حمله بزرگ خود را در شمال آفریقا شروع کرد، اما در نهایت کاری از پیش نبرد و در برابر اتحاد شوروی و انگلستان وادار به عقب‌نشینی شد. ناگفته نماند که قرارداد بیست ساله‌ی همکاری این دو کشور که در گرماگرم جنگ دوم شکل گرفت نیز در همین روز پرماجرا بسته شد.

ارتش سرخ و نمایش درفشهای

آلمانی به غنیمت گرفته شده

در مقیاس جهانی هم پنجم خرداد ماه با کشورگشایی‌ها و لشکرکشی‌ها و کشتارهایی بزرگ مصادف بوده است. در سال ۴۷ پیش از میلاد ژولیوس سزار که برای حمله به ایران مقدمه‌چینی می‌کرد به طرسوس رفت و کوشید مردم آن منطقه را بر ضد ایرانیان برانگیزد. اما رقیبش کاسیوس کوشید در همانجا او را به قتل برساند که موفق نشد. شصت سال بعد در ۱۷ میلادی سردار نامدار رومی ژرمانیکوس پس از فتوحات در آلمان و کشتار مهیب مردم این سرزمین پیروزمندانه به رم بازگشت و این لقب را به خاطر شاهکارهایش در آلمان به دست آورد. هزار سال بعد مشابه این لشکرکشی در مقیاسی کوچکتر و قالبی شیک‌تر تکرار شد و آن به سال ۱۰۱۶ رخ داد، زمانی که ارتش انگلیس به بهانه‌ی حمایت از موهیگان‌ها به روستای پکوت‌ها (Pequots) حمله کرد و پانصد تن اهالی آنجا را کشتار کرد. بعدتر که آمریکایی‌ها از انگلستان جدا شدند و در آمریکا مستقل دولت خود را

تاسیس کردند، همین سیاست را ادامه دادند. چون در همین روز به سال ۱۲۰۹ کنگره‌ی آمریکا فرمان مورد نظر اندرو جکسون برای پاکسازی سرخپوستان و نابودی‌شان را تصویب کرد. سه دهه بعد در ۱۲۴۳ به دنبال همین سیاستها مونتانا در قالب ایالتی به ایالات متحده‌ی آمریکا پیوست.

در پنجم خرداد سال ۱۱۸۴ ناپلئون تاج آهنین لومباردها را در کلیسای جامع میلان بر سر گذاشت و خود را شاه ایتالیایی‌ها خواند. حدود نود سال بعد در ۱۲۷۵ نیکولای دوم آخرین تزار روس شد. در ۱۳۱۹ انگلیسی‌ها که بزرگترین شکست‌شان را از آلمان خورده بودند، ناگزیر شدند خاک اروپای قاره‌ای را ترک کنند و در چنین روزی عملیات دینامو را برای تخلیه‌ی قوای خود از دونکرک آغاز کردند. پرچم اتحادیه‌ی اروپا هم در همین روز

در ۱۳۶۵ رونمایی شد.

تزار نیکولای دوم که اجازه می‌دهد دخترش آناستازیا سیگار دود کند!

رخدادهای دیگری که در این روز واقع شدند عبارتند از زلزله‌ی کاماکورا در اوکیناوا سی هزار کشته داد (۶۷۲ خورشیدی)، تاسیس دانشگاه بوستون (۱۲۴۸)، و انتشار داستان دراکولا به قلم برام استوکر (۱۲۷۶). چند رخداد مذهبی هم با این روز قرین هستند. از جمله آن که در ۷۰۷ ویلیام اوکام فیلسوف انگلیسی و دو راهب

فرانسیسکن دیگر از ترس تکفیر پاپ از آوینیون گریختند. حدود دویست سال بعد همین الگو تکرار شد و این بار ژان کالون و پیروانش بودند که در ۹۱۷ از ژنو تبعید شدند.

در میان زادگان و رفتگان این روز برای شیعیان مهمترین واقعه درگذشت علی بن موسی الرضا امام هشتم است که در پنجم خرداد ۱۹۷ خورشیدی رخ داد. در قرون میانه این روز با زایش و مرگ سلطانهای عثمانی پیوندی دارد. چنان که در ۹۴۵ سلطان محمد سوم عثمانی زاده شد و محمد اول سلطان عثمانی (۸۰۰) و بایزید دوم عثمانی (۸۹۱) در این روز درگذشتند.

درگذشتگان نامدار دیگر این روز عبارتند از امیر عبدالقادر که شاگرد شیخ عبدالرحمن علیش الکبیر و رئیس نهضت مقاومت الجزایر بود و در ۱۲۶۲ در دمشق درگذشت. ژیل دو لا توره پزشک فرانسوی (۱۲۸۳)، میرزا غلام احمد بنیانگذار مذهب احمدیه (۱۲۸۷)، مارتین هایدگر فیلسوف (۱۳۵۵)، سیدنی پولاک هنرپیشه و کارگردان (۱۳۸۷) و هوشنگ سیحون معمار (۱۳۹۳) هم در این روز از دنیا رفتند.

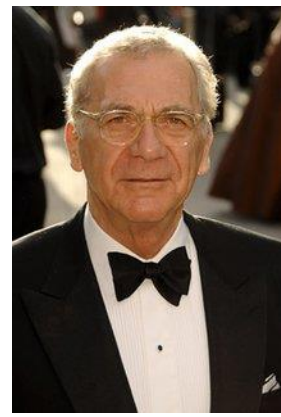
ژیل دو لا توره

مارتین هایدگر

هوشنگ سیحون

سیدنی پولاک